

generacijami kot nosilnega stebra družbe; k temu sodijo aktivnosti, ki ozaveščajo javnost o potencialih mladih in starejših, o razumevanju staranja in medgeneracijske solidarnosti. Naslednji člen govori o tem, da se UNECE zaveda usodnih posledic nizke rodnosti, če ta traja dlje časa. Politika se zavezuje k oblikovanju družini prijaznih strategij, ki bodo namenjene ponovnemu vzpodbujanju družinskega življenja. V njem je tudi obveza, da morajo družinski oskrbovalci – v večini so danes to ženske – dobiti pri tem javno pomoč in zaščito pred marginalizacijo v svojih profesionalnih aktivnostih in v sistemih socialne varnosti, dobiti morajo tudi informacije, usposabljanje in možnost oddiha.

V zadnjih petih členih deklaracija poziva k večanju mednarodnega sodelovanja pri izvedbi te in vseh sprejetih deklaracij, poudarja, da je raziskovanje ključno za razvoj učinkovitih strategij in programov, prepozna pomembno vlogo nevladnih organizacij in sodelovanja z njimi, vzpodbuja prostovoljne prispevke in mednarodne donacije članic UNECE in drugih, priznava vlogo UNECE pri pomoči državam članicam pri uresničevanju tega in prejšnjih tovrstnih dokumentov ter se zahvaljuje gostiteljici konference.

Zadnji dan ministrske konference v Leónu, 8. novembra, so nevladne organizacije tretjega sektorja, ki so sodelovale na leónski konferenci, sprejele svojo deklaracijo, v kateri predstavljajo svoja stališča glede nadzora nad izvajanjem sprejetih strategij, glede revščine, staranja v revnejših deželah, zdravja, kakovosti življenja in preživetja, sodelovanja med nevladnimi organizacijami ter o potrebnosti pristopa od spodaj navzgor.

Upamo, da bo v naši javnosti kmalu na voljo uradni vladni prevod tega kratkega mednarodnega dokumenta, ki je strokovno prodoren in izjemno pomemben za kakovostno staranje in solidarno sožitje generacij v prihodnjih letih.

dr. Jože Ramovš

Rubin, Lillian (2007). *60 on Up: The Truth About Aging in America*. Boston: Beacon Press. 208 str.

ŠESTDESET IN VEČ: RESNICA O STARANJU V AMERIKI

Lillian Rubin, danes 84-letna slikarka in pisateljica, pred tem po poklicu sociologinja in psihoterapevtka, je med drugim znana tudi po svojem izvirnem pristopu k vprašanju staranja in starosti. V obdobju aktivnih let se je uveljavila tudi na področju znanstvene in strokovne literature s področja svetovanja, pisateljski in umetniški poklic pa je odkrila šele na pragu upokojske dobe. Pregledovati je začela svoje članke in zapiske iz vsakdanje prakse in jih v obliki intervjujev prelivali na papir z namenom, da s pogledom skozi nje dobi nov pogled na človeka in njegov svet. Danes priložnostno še vedno sodeluje v raziskovalnih projektih Kalifornijske univerze (Berkeley) s področja družbenih oz. populacijskih sprememb. Tako so nastajale tudi njene knjige, na primer *Intimni tujci* (Intimate Strangers, 1983), *Svet bolečine* (World of Pain, 1992), *Zapletena življenja* (Tangled Lives, 2000) in druge. Nedavno tega je izdala novo – nezahtevno in hkrati zahtevno – in zanimivo delo o najštevilčnejši generaciji v ameriški družbi, ki se je rodila v prvih letih po drugi svetovni vojni in je začela pritiskati na pokojninsko obdobje. Mišljena je skupina 79-ih milijonov ljudi, rojenih v obdobju t. i. 'baby boom generacije'. Ob vseh skrbih, ki jih poraja ta pojav v ZDA – in v neki obliki tudi drugod v zahodni civilizaciji –, si je Rubinova vzela čas še za branje 'počez'.

Ta generacija se bo, taka so predvidevanja, dotaknila kar nekaj socialno-političnih, gospodarskih in kulturnih sistemov ter elementov ameriškega načina življenja, nekatere od njih nevarno zamajala, in sicer ne glede na visoko življenjsko pričakovanje, na katerega po statističnih podatkih računa ta generacija in na kar je ta civilizacija ponosna, pač pa zaradi njega:

pojav, ki je tako rekoč pred vrati in za katerega se ne ve, kakšne učinke bo imel na generacijo še starejših in seveda predvsem na generacijo aktivnega prebivalstva, po avtoričinem mnenju ni nujno tak, da bi se ga morali bati. Knjiga je napisana z občutkom za preprostost resnice in s sočutjem, z dobršno mero humorja in veselega modrovanja o tem, kako se temeljne družbene skupine prijateljev in znancev zmanjšujejo, ko ljudje umirajo, kako starejši doživljajo svojo spolnost, kako bledijo nekatere življenjske barve, se poglobljajo brazde na obrazu in telesu, kako starejši čutijo klic, da se usposobijo sprejeti nalogo, da bodo živeli dostojanstveno in nekaterim opravičkom v življenju podaljšali 'rok trajanja' vsaj še za malo časa, da se ne bi izogibali vprašanju o umiranju in smrti. Lillian Rubin je 35 let delala kot psihoterapevtka in se že takrat srečevala z vprašanji, kaj bo storila s svojim življenjem, ki ji še ostaja (eden njenih člankov iz leta 1969). V poklicnem delu je videla, da se je starost (oz. upokojitvena doba) večini ljudi – čim so lahko začeli upravičeno računati na to, da bodo ta leta doživeli in da bodo morda trajala – zdela kot še nepopisan list, da o starosti ne vedo nič, razen da bi list zares radi popisali sami z medsebojno skrbjo, vzgojo vnukov, potovanji, utrjevanjem prijateljstev ipd. 'Ostanek let' v šestdesetih letih 20. stoletja je štel med pet pri moških in petnajst let pri ženskah. Ob koncu 'baby boom generacije' na to vprašanje ni bilo težko odgovoriti. Toda ne glede na to, kako se je v zadnjih desetletjih statistično povečalo življenjsko pričakovanje, je zavest, da je to zadnje obdobje življenja in da je smrt ena prvih, ki začne trkati na vrata in se noče umakniti z domačega praga, tako izzivalna, da ne prenese površnih odgovorov. Zavest, da bo človek v tem obdobju vedno, ko bo prestopil prag, moral srečati vsiljivko smrt, dobesedno popolnoma spremeni način razmišljanja, vpraševanja in odgovarjanja na vsa druga vprašanja, ki so obetala tolikšno upanje.

To je enajsta knjiga Lillian Rubin s tega področja. Vanjo je vključila pogovore, ki jih je imela s svojimi pacienti, ko je še opravljala svoj poklic. Svetovanju se pravzaprav še ni odpovedala in hoče s pisano besedo ta čas podaljšati. Dejansko ga tudi pogloblja. Gleda s točke, na kateri se značaj vpraševanj temeljito spremeni: to, kar je bilo prej lahko, je nenadoma težko, ker položaj ni takšen, kot ga je kdo predvideval. Toda avtorici ne gre samo za diferencirano doživljanje obdobja pokoja (čeprav obdobje starosti ni obdobje brezdelja). Gleda na življenjska pričakovanja – ta čas podaljšuje, se diferencira in ne predstavlja več homogenega obdobja – in se ozira za presenečenja. Ne ukvarja se samo s težavami, pač pa tudi z iskanjem novih izzivov in pokončno hojo naprej, da bi se lahko vsak spopadel z novim poklicem 'biti star'. Kot ugotavlja avtorica, je to v ameriški družbi naporen poklic, saj se skozi prizmo gospodarskih družbenih ciljev sooča s starostjo kot nečim odvečnim – tako razmišlja večina ljudi do konca srednje dobe odraslosti – in starostjo (dolgotrjavo življenja) kot nečim pričakovanim (četudi mladi in srednja generacija ljudi o starosti razmišlja tako, da bodo dolgo živeli, da pa ne bodo nikoli stari). Za avtorico je to razlog, da se manj ukvarja s prepričevanjem prepričanih in da ostaja na tisti točki, kjer se značaj istih povsem vsakdanjih vprašanj radikalno spreminja. Po njenem je na tej točki večina odgovorov na vprašanja medgeneracijske solidarnosti, saj se ni več mogoče sprenevedati. Ko se človek sooči z dejanskimi razmerami, je lahko povedati resnico, lahko jo je slišati. Nenazadnje ne gre samo za stik generacij, pač pa za upanje, kako se bo kdo kot posameznik prebil čez največjo družbeno spremembo in ohranil 'pogajalske sposobnosti' v vlogah, ki ga čakajo, in za posledice dejansko razširjenega obzorja življenja. Poudariti je treba, da je avtoričina percepcija resničnosti polna sočutja do ljudi, ki prestopajo ta prag, in mestoma boleče resna.

Knjiga ima dvanajst poglavij. V njih obravnava naslednje teme: pogled na svet skozi očala (s tem poglavjem začne); kako ostati mlad v starosti, da se lahko normalno postaraš; ven iz zaprtosti; koliko je vredna starost, kako se vrednoti in ali sivi lasje še štejejo; kako se poročiti s seboj in s celotno družbo (po smrti življenjskega sopotnika); zlata leta (in nadaljuje: ne se hecat!); vedno bolj trepetajoče medsebojne vezi; kako skrbeti za mamo in očeta (dve generaciji v upokojenski dobi). Zanimivi so nekateri provokativni naslovi, npr. »Bolje je, kot bi lahko bilo, kajne?« ali »Hej, ljudje, zapravljate mojo dediščino!« (to je nekoliko spremenjeno besedilo enega njenih prvih člankov s tega področja) in »Zlata leta? Očitno iščeš brco«. Značilna resnicoljubnost, ki se ne boji pogledati 'noter' in vodi k vprašanju, ki ne bodo nikoli lahka, saj tudi nikoli niso bila: kako živeti. V kratkih ocelah knjige ob izidu se je večkrat poudarjalo, da je to priročnik za konverzacijo. Nekomu se je zapisalo: »Včasih se je zdelo, da je za prehod iz dobe odraslosti v dobo starosti potreben obred. Danes je tu Lillian Rubin.«

V tekstu ni sentimentalnosti, postanih napotkov ali šal z dolgo brado, da je treba biti aktiven, kako gre to s kalorijami, kako se počutiti mlad in podobno. Nobenega prikrivanja ni o tem, da je starost drugačna, kot nanjo gledata mlada in srednja generacija, da je lahko tudi drugačna, kot nanjo gleda generacija, za katero se zdi, da bo v prihodnosti obsegala največji del življenja, zlasti za '79 milijonsko boom generacijo', ki v ZDA čaka v vrsti za upokojeitev za današnjo generacijo starih. Je to blagoslov ali prekletstvo? V enem od naslovov se pošali iz 'zlatih let' in jih pocuka za sive lase. Zanj je to obdobje podobno novemu kontinentu. Zdi se večji od doslej poznanih, ker zanj še ni zemljevida. V resnici ni tako velik. Pesti ga čisto drugačna skrb: kontinent je premajhen. Rubinova včasih svoje delo razume kot izdelovanje zemljevida. Medtem ko je sama 'sredi tega obdobja', ugotavlja, da bo na detajle tega

zemljevida v ZDA vplivala generacija, ki na ta kontinent šele prihaja. Ta generacija je na eni strani triumf moderne civilizacije, na drugi strani pa tudi njena bolečina, duševna in fizična. Ker pisanje nenehno dopolnjuje avtoričina izkušnja, zlasti njen humor («Šestdeset je po novem štirideset» in »Jih imaš osemdeset ali si star?« itn.), gre za značilnosti pisanja o starosti in staranju, ki bralca katerekoli starosti ne bodo pustile neopredeljenega.

Anton Mlinar

Skupaj za zdravje: strateški pristop EU za obdobje 2008–2013. Bela knjiga Komisije Evropskih skupnosti. Bruselj, 23.10.2007, 10 str. http://ec.europa.eu/health/ph_overview/Documents/strategy_wp_sl.pdf

STRATEGIJA EVROPSKE KOMISIJE NA PODROČJU ZDRAVJA

Zdravje evropskega prebivalstva je pomemben dejavnik blaginje Evropske unije. V današnji družbi pa obstajajo mnogi vedno večji izzivi v zvezi z zdravjem prebivalstva, ki zahtevajo nov strateški pristop: 1. demografske spremembe, tudi staranje prebivalstva, povzročajo spremembe bolezenskih vzorcev in pritisk na vzdržnost zdravstvenih sistemov EU; 2. pandemije, večje nesreče, tudi biološke, in biološki terorizem predstavljajo velike potencialne grožnje za zdravje; zaradi podnebnih sprememb nastajajo novi vzorci prenosljivih bolezni; 3. v zadnjih letih so sistemi zdravstvene oskrbe močno napredovali, delno zaradi naglega razvoja novih tehnologij, ki so korenito spremenile način spodbujanja zdravja ter napovedovanja, preprečevanja in zdravljenja bolezni. Hitro ukrepanje je nujno, zato je Evropska komisija sprejela celovito strategijo na področju zdravja. V beli knjigi *Skupaj za zdravje: strateški pristop za EU v obdobju 2008–2013* predlaga smernice in ukrepe za reševanje zdravstvenih vprašanj v Evropski uniji. Opredeli temeljna štiri načela za ukrepanje Evropske skupnosti na zdravstvenem področju: